

Nr 238.

Av herr **Kobb**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försvarsväsendets ordnande.

Kungl. Maj:ts proposition nr 20 angående försvarsväsendets ordnande innehåller en del till synes mindre väsentliga förslag om minskning av den civila personalen i marinförvaltningen. Förslagen innebära emellertid en militarisering av det ämbetsverk, som utgör den tekniska och ekonomiska överstyrelsen över rikets sjöförsvaret; och emot dylik militarisering inom den svenska försvarsförvaltningen har riksdagen alltid kraftigt reagerat.

På sätt i propositionen meddelas hade försvarsrevisionen föreslagit indragning av, bland annat, följande såsom sekreterare å de tekniska — varmed avses de militära och civilmilitära — avdelningarna i marinförvaltningen tjänstgörande civil personal, nämligen:

2 tjänstemän i 15:e lönegraden och

1 tjänsteman i 13:e lönegraden.

De göromål, som för närvarande åligga dessa tjänstemän, skulle, antog revisionen, kunna utan någon större olägenhet utföras av militär och civilmilitär personal.

Vidare hade försvarsrevisionen utan att framlägga förslag i frågan framhållit önskvärdheten av att den kamerala revisionen förenklades genom begränsning av antalet revisionsinstanser. Därjämte hade försvarsrevisionen beträffande rekryteringen av marinförvaltningens civilavdelning anfört, att det syntes revisionen ändamålsenligt att till en del rekrytera tjänstemännen inom marinförvaltningens civilavdelning med intendent under förmenande, att därigenom den praktiska sakkunskapen skulle kunna bättre tillgodoses och närmare samband vinnas mellan överstyrelsen och lokalförvaltningarna.

I propositionen har i anslutning till revisionens förslag Kungl. Maj:t föreslagit indragning av sekreterarna å marinförvaltningens »tekniska» avdelningar, alltså 2 tjänstemän i 15:e lönegraden och 1 tjänsteman i 13:e lönegraden.

Beträffande den kamerala maritima revisionens ordnande redogöres i propositionen för en del framlagda förslag, bland annat, om begränsning av granskningen av fartygens redovisningar från för närvarande tre instanser till endast två genom avskaffande av de s. k. sjörevisionerna å flottans stationer. Det meddelas alltså, att ett av marinförvaltningen avgivet förslag i ämnet innebär, att av den personal, som för närvarande vore å flottans stationer sysselsatt med berörda granskningsarbete och som utgjordes av 3 marinintendenter, 1 underofficer på aktiv stat samt 6 extra biträden, skulle till tjänstgöring å marinförvaltningens revisionsavdelning förflyttas 2 marin-

intendenten och 5 extra biträden samt att den civila personal, som på grund av en dylik förflyttning skulle kunna frigöras och alltså inbesparas, av marinförvaltningen uppskattades till för närvarande en revisor, dock att ämbetsverket ansett det icke uteslutet, att framdeles en ytterligare personalbesparing skulle visa sig möjlig.

Föredragande departementschefen, som i övrigt, att döma av propositionen, ännu icke synts vara beredd att framlägga förslag angående slutligt ordnande av den kamerala maritima revisionen, har emellertid ansett, att den revision av fartygsredogörelserna, som nu verkställs å flottans stationer, kan upphöra. Härom yttrar han:

»För att emellertid denna revision, som fordrar ingående kännedom om förvaltningen å flottans fartyg och övriga för flottan speciella förhållanden, skall förfoga över fullt sakkunnig personal, förutsätter jag, att av den personal, som för närvarande å stationerna är sysselsatt med granskningen av fartygsräkenskaperna, till marinförvaltningen skola förflyttas 2 marinintendenter och 5 extra biträden. Då härigenom bestyret med såväl den kamerala revisionen som ock i viss mån den budgettekniska granskningen och förvaltningskontrollen av fartygsräkenskaperna kommer att avlyftas från marinförvaltningens nuvarande revisions- respektive bokföringspersonal, torde 2 civila revisorer kunna undvaras, och anser jag mig sålunda i kostnadsberäkningarna böra minska staten för marinförvaltningen med löner till 2 tjänstemän i 13:e lönegraden eller med 14,424 kronor».

Med anledning av vad försvarsrevisionen anfört rörande rekryteringen av de civila tjänstemännen i marinförvaltningen, har departementschefen gjort det uttalandet, att varken gällande kompetensföreskrifter eller förhållanden i övrigt synas lägga hinder i vägen för beaktande av revisionens synpunkter i denna fråga.

Vad ovan relaterats ur försvarspropositionen kan, såsom redan antytts, vid en flyktig betraktan synas beröra tämligen oväsentliga frågor, som icke förtjäna något större beaktande vid försvarsfrågans lösning, men det förhåller sig icke så. Det är tvärtom vitala frågor, som det här gäller.

Till en början må anmärkas, att i propositionen icke är återgivet något av den strängt sakliga kritik, som marinförvaltningen och chefen för marin-staben uti sitt den 27 juli 1923 avgivna enhälliga utlåtande över försvarsrevisionens betänkande framfört i avseende å revisionens förslag om minskning av den ifrågavarande personalen.

Myndigheterna hade gentemot revisionens i denna del gjorda uttalanden och förslag, för vilka icke någon utredning syntes ligga till grund, bland annat, erinrat följande.

Det vore nogsamnt påvisat, att marinförvaltningens behov av ordinarie civil personal för administrativa ändamål icke blivit i tillräcklig grad tillgodosett. Arbetsbördan har mångdubblats, men ämbetsverkets stat är, vad antalet av ifrågavarande personal beträffade och personalens tjänstegrader i realiteten oförändrad sådan den, i sammanhang med beslut angående viss

omorganisation av ämbetsverket, antogs av 1908 års riksdag. Väl torde detta av marinförvaltningen många gånger anmälda behov hava erkänts av statsmakterna, men i avbidan på slutförandet av än den ena, än den andra åt kommitterade eller sakkunniga anförtrödda utredningen har fyllandet av behovet ansetts kunna undanskjutas och allenast medel på extra stat eller med anlitande av sjöförsvarets anslag till extra utgifter m. m. beretts till provisorisk förstärkning av de ordinarie arbetskrafterna. De sålunda vidtagna provisoriska åtgärderna hava väl i någon mån minskat, men givetvis ingalunda kunnat undanröja de svårigheter och olägenheter av allehanda slag, som bristen på ordinarie civil arbetskraft, särskilt sådan med erforderlig juridisk och kameral utbildning, medföra.

Myndigheterna hänvisade till den utförliga redogörelse för dessa förhållanden, som refererats i det 1920 års statsverksproposition bifogade protokollet över sjöförvarsärenden, sid. 9—29, där bland annat vore återgivet följande uttalande av marinförvaltningen:

»Den i ämbetsverket tjänstgörande personalen utgöres till huvuddelen av personal, tillhörande officers-, mariningenjör-, marinintendentur- och marinläkarkårerna. För ett behörigt fyllande av ämbetsverkets uppgift är det emellertid ett oavvisligt krav, att, utom den nämnda fackutbildade personalen, personer med god administrativt juridisk skolning finnas att tillgå. Det torde utan vidare inses, att cheferna för de olika avdelningarna i ett ämbetsverk av marinförvaltningens storlek och vikt för beredning av ärenden, för uppsättande av skrivelser o. d. icke böra ställas utan stödet av civil personal med erforderlig utbildning.»

Försvarsrevisionens antagande, att de göromål, som åligga de å marinförvaltningens »tekniska» avdelningar placerade civila tjänstemännen, borde utan någon större olägenhet kunna ombesörjas av den å dessa avdelningar tjänstgörande militära och civilmilitära personalen, avvisade myndigheterna såsom icke ägande något fog, då det arbete, som i ämbetsverket lämpligen kunde och borde göras av den militära och civilmilitära personalen, redan nu utfördes av densamma. Och myndigheterna påpekade det märkliga i att försvarsrevisionen ej i fråga om motsvarande göromål i arméförvaltningen gjort något liknande antagande, och detta ehuru där det ökade behovet av ordinarie civil arbetskraft blivit långt bättre tillgodosett än i marinförvaltningen.

I fråga om försvarsrevisionens uttalande i avseende å den kamerala revisionen i marinförvaltningen påpekade myndigheterna endast, att frågan om eventuella ändringar i denna revision, vilken vore ordnad på enahanda sätt som i arméförvaltningen, i annat sammanhang vore föremål för Kungl. Maj:ts prövning.

Av departementschefens uttalande i fråga om upphörande av den granskning av fartygsredogörelserna, som nu verkställes å flottans stationer och dess överflyttning till marinförvaltningen, lär man ej undgå att få den föreställningen, att därigenom arbetet å ämbetsverkets bokslutskontor med förvaltningskontrollen skulle komma att lättas. Så blir dock alldeles icke

fallet. Tvärtom komme enligt förslaget avsevärda kontrollåtgärder, som nu påvilade stationskontoren, att utföras å marinförvaltningens bokslutskontor, som sålunda, i stället för att få någon del av sitt hittills åliggande arbete avlyftat, påläggas väsentligt ökat arbete.

Vid den överflyttning från stationerna av viss personal, som föreslagits skola äga rum i samband med sjörevisionens förläggande till marinförvaltningen, är det sålunda givet, att en del av den sålunda överflyttade personalen placeras å bokslutskontoret, för att biträda vid utförande av de nya göromål, som komma att åligga kontoret. Men lika visst måste bokslutskontoret bibehålla sina nuvarande kameralt och juridiskt skolade arbetskrafter oförminskade, för att kontorets hittillsvarande göromål i avseende på förvaltningskontrollen kunna behörigen utföras.

Spörsmålet, huruvida det kan vara lämpligt eller tillrådligt att annat än i särskilda undantagsfall inom de centrala försvarsförvaltningarna anförtro rent civila och kamerala uppgifter åt personal, som väl fått intendenturutbildning, men saknar administrativt-juridisk bildning, har flera gånger förelagat till behandling hos statsmakterna.

I sådant avseende må först erinras, att Kungl. Maj:t vid 1898 och 1899 årens riksdagar framlade förslag till omorganisation av arméns centrala förvaltning, i vilka, bland annat, avsågs att för civila och kamerala ärendens handläggning i viss omfattning anlita intendenturpersonal, men att dessa förslag — liksom de redan underkänts av samtliga de civila ämbetsverk, som varit i tillfälle att däröver yttra sig — avslogos av riksdagen, efter att hava underkastats en skarp kritik av de mest framstående ledamöter i riksdagen, såsom i *första* kammaren översten Helmer Falk, vice talmannen kaptenen Casparsson och generalen Abelin samt i *andra* kammaren kaptenen Pantzarhielm, J. Johnsson i Bollnäs, lektor S. von Friesen och Adolf Hedin. I synnerhet betonades, att förslagens väsentligaste och farligaste innebörd vore, att de komme att omintetgöra hela den garanti, man hade för en sakkunnig och samvetsgrann granskning och revision av den oerhörda penningförvaltning, som löd under lantförvarsdepartementet.

Vad angår speciellt marinförvaltningen, så är att ihågkomma, hurusom de sakkunnige, vilka avgåvo det förslag till marinförvaltningens omorganisation, som låg till grund för Kungl. Maj:ts nådiga proposition i ämnet till 1908 års riksdag, med styrka framhöllo, att den civilmilitära tjänstemannens utbildning, såvitt den i övrigt inriktats på verklig intendenturtjänst, icke medförde kompetens för handläggning av kamerala ärenden. Därtill syntes dem framför allt böra krävas författningskunskap och förvaltningsrättsliga insikter. Nämnde sakkunniges på denna mening fotade förslag vunno ock såväl Kungl. Maj:ts som riksdagens gillande.

Nödvändigheten av att inom marinförvaltningen undvika ej mindre sammanblandning av civila och intendenturella ärenden än även ett försvagande i allmänhet av det civila elementets betydelse betonades sedermera med

synnerlig skärpa vid 1911 års riksdag i anledning av en inom andra kammaren väckt motion om att personal tillhörande marinintendenturkåren skulle utan hinder av gällande bestämmelser för vinnande av anställning som tjänstemän i 1:a eller 2:a lönegraden inom marinförvaltningens civilavdelning vara berättigad att söka och erhålla sådan befattning.

Motionen, vilken tillhörde tillfälligt utskotts behandling, avsågs av kammaren med stor majoritet.

Vid motionens behandling i kammaren erinrades i främsta rummet om de av de sakkunnige för marinförvaltningens omorganisation år 1908 gjorda och ovan återgivna uttalandena *dels* därom att den civilmilitäre intendentur-tjänstemannens utbildning icke, såvitt den i övrigt inriktats på verklig intendenturtjänst, medförde kompetens för handläggning av kamerala ärenden inom marinförvaltningen, *dels* därom, att det vore en oeftergivlig fordran att vid behandlingen av de olika förvaltningsgrenarna sakkunskapen i varje särskilt fall komme till sin rätt.

Skarpt betonades vikten av att i och för den ekonomiska förvaltningen inom militärväsendet i den största utsträckning, som överhuvud vore möjlig, använda personer med civilt-administrativ utbildning. Därjämte hänvisades till och åberopades såsom skäl för avslag vad som anförts vid behandlingen av de av riksdagen tidigare avvisade och här ovan berörda förslagen i liknande syfte vidkommande arméförvaltningen.

Särskilt vill jag från debatten i andra kammaren erinra om några uttalanden av herr Karl Staaff. Denne yttrade, bland annat, följande:

»Vad som för mig i detta fall likväl är avgörande, det är den synpunkt, som här av mer än en talare, först av herr Starbäck, blivit framhållen, nämligen den, att det dock här är fråga om att i viss mån inskränka eller äventyra det civila elementet och den civila andan inom det ämbetsverk, som saken rör. Och detta är något, som jag anser vara bland det betänkligaste, man överhuvud taget kan från riksdagens sida förorda. Erfarenheten från de flesta länder, kan man tryggt säga, visar, att trots det moderna samhällslivets i stort sett civila anda och trots parlamentens civila anda den militära stånds- och kårandan dock alltför mycket förmår att göra sig gällande. Och mer än en gång framträda yttringar därav, i stånd att sätta verkligt stora samhällsvärden i fara. Jag tror, att man icke kan förbise, att även hos oss förekommer, om också icke i så hög grad som i vissa andra länder, en ganska utpräglad militär stånds- och kåranda. Det är då givet, att det ifrån riksdagens synpunkt måste vara av högsta vikt att hålla denna anda inom sådana gränser, att den icke förmår göra skada. Men jag tror icke, att man kan hålla den inom rätta gränser, därest man icke noga ser till, att de viktiga förvaltande militära ämbetsverken äro sammansatta på ett sådant sätt, att man med säkerhet kan förvänta, att den civila andan där har rum och helst övervikt. — — — —

För riksdagen såsom landets högsta kontrollerande församling — en ställning, som vi icke böra uppgiva, en ställning, som vi böra bevara och, om man försöker att frångå oss den, kämpa för — är det av högsta vikt att kunna

förvänta, att upplysningar och meddelanden rörande förvaltningen och vad därinom försiggår, äro fullkomligt riktiga och sanningsenliga.» Och tillägger han: »säkerheten, garantien för, att allting rent och uppriktigt framlägges, är större, om det civila elementet och den civila andan är större».

Den huvudsynpunkt, herr Staaß sålunda betonat, sammanfattade han i slutorden: »öka icke det militära inflytandet på det civila bekostnad».

I anslutning till vad vid nyssberörda frågas behandling förekom i riksdagen vill jag ytterligare framhålla, att den kamerala tjänsten i marinförvaltningen, vilken i stor utsträckning omfattar kontroll och revision av de lokala myndigheternas förvaltning, inom vilka marinintendenterna hava sin huvudsakliga verksamhet förlagd, bör utföras av tjänstemän, som ej äro bundna till marinintendenturkåren.

Genom en försvagning av det civila elementet inom den centrala maritima förvaltningen äventyras de hörnstenar, som sedan århundraden ansetts vara bärande i fråga om förvaltningen och revisionen av samt kontrollen över de till sjöförsvaret anslagna medel.

De besparingar på det sjömilitära området, vilka givetvis nu måste göras, torde med verklig vinst för statens ekonomi säkerligen kunna ernås genom ytterligare minskning i de föreslagna staterna för flottans officerare av högre grader samt marinintendenturkåren.

Med hänvisning till vad jag sålunda anfört hemställer jag,

att riksdagen måtte besluta, att nu ifrågavarande civila personal inom marinförvaltningen måtte i staten upptagas i enlighet med vad marinförvaltningen och chefen för marininstaben härutinnan föreslagit, dock med den jämkning, marinförvaltningen i ovan åberopade förslag angående sjörevisionen tillstyrkt.

Stockholm den 25 februari 1924.

Gustaf Kobb.